

Gönüllülük Faaliyetleri Işığında “Gönüllülük” Kavramına İlişkin Derinlemesine Bir İnceleme: Yorumlayıcı Fenomenoloji*

Bülent Güven¹, Hulusi Geçgel², & Emel Kırat³

Özet: Evrensel boyutta kapsamlı bir farkındalık alanı oluşturan gönüllülük kavramı, pek çok alanda her yaşa hitap edebilen faaliyetleri içerisinde barındırarak toplumsal yaşamda önemli bir yer tutmaktadır. Bireylerin, kavramlara ilişkin tanımlamalar yapmalarının yanında belirli bir zaman dilimi içinde uygulamalara dahil olup süreci değerlendirmeleri, onların kavrama ilişkin bakışlarını daha somut şekilde anlamamıza yardım edebilecektir. Bu düşünceden hareketle gerçekleştirilen araştırmada gönüllülük faaliyetlerine belirli zaman dilimi içerisinde katılım göstermiş ya da göstermeye devam eden bireylerin gönüllülük kavramına ilişkin bakışları, görüş ve düşünceleri derinlemesine bir şekilde incelenmeye çalışılmıştır. Deneyimlenen olaylar ile ilişkili olan algıları inceleyebilmenin amaçlandığı bu araştırma nitel araştırma yönteminde kullanılan uygulamalardan fenomenolojik desende yürütülmüştür. Araştırmacıların araştırma sürecinde katılımcılarla etkileşim kurması sebebiyle yorumlayıcı fenomenolojiye yönelik çalışılmıştır. 2018-2019 eğitim öğretim yılında Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Temel Eğitim Bölümü Sınıf Öğretmenliği programında öğrenim görmekte olan ve 2017-2018 eğitim öğretim yılında T.C. Gençlik ve Spor Bakanlığı’na bağlı olan Çanakkale ilinde bulunan Gençlik Merkezi kurumunda gönüllü öğretmenlik yapmış ve araştırmaya gönüllü katılım gösteren 4 öğretmen adayı araştırmanın çalışma grubunu oluşturmaktadır. Odak grup görüşme tekniği ile verilerin toplanma aşamasının ardından içerik analizi ile veriler yorumlanarak bulgular halinde sunulmuştur. Elde edilen bulgulardan hareketle öğretmen adaylarının öğretmenlik ve gönüllülük alanlarında özellikle uygulama boyutuna değindikleri görülmektedir. Uygulamanın önemi hakkında belirtilen görüşlerin yanı sıra gönüllü olarak gerçekleştirilen faaliyetlerin artırılması için öneriler getirmişlerdir.

Anahtar Kelimeler: Gönüllülük, Gönüllü Birey, Yorumlayıcı Fenomenoloji

Geliş Tarihi: 04.02.2020 – **Kabul Tarihi:** 07.05.2020 – **Yayın Tarihi:** 29.06.2020

DOI: 10.29329/mjer.2020.258.4

* Bu makale araştırmacıların III. Uluslararası Eğitim Bilimleri ve Sosyal Bilimler sempozyumunda sundukları “Öğretmen Adaylarının “Gönüllülük” Kavramına İlişkin Algılarının İncelenmesi (Çanakkale Onsekiz Üniversitesi Örneği)” başlıklı sözlü bildirimlerine getirilen öneriler doğrultusunda ileri araştırma olarak düzenlemiştir.

¹ **Bülent Güven**, Assoc. Prof. Dr., Elemenary Education, Faculty of Education

Correspondence: bulentg@comu.edu.tr

² **Hulusi Geçgel**, Assist. Prof. Dr., Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, ORCID: 0000-0002-9277-6417

³ **Emel Kırat**, Temel Eğitim, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi

An In-depth Review of Perceptions of “Volunteerism ında in the Light of Volunteering Activities: Interpretative Phenomenology

Abstract: The concept of volunteering, which constitutes a comprehensive awareness field around the world, incorporates activities for all ages in many areas. In addition to defining the concepts, individuals are included in the practices within a certain period of time and evaluate the process, allowing the concepts to be displayed by being embodied. In this study, which is based on this idea, it is aimed to make an in-depth analysis of the concept of volunteering with individuals who participate in volunteering activities. In order to examine the perceptions related to the events experienced, the research was conducted in a phenomenological design. As the researchers interacted with the participants during the research process, interpretative phenomenology was studied. In 2018-2019 academic year Çanakkale Onsekiz Mart University Elementary Education Department of Primary School Teacher Education program and in 2017-2018 academic year T.C.

The study group consisted of 4 prospective teachers who worked as a volunteer teacher at the Youth Center in Çanakkale, which is affiliated to the Ministry of Youth and Sports. After the data collection stage with focus group interview technique, the data were interpreted by content analysis and presented as findings. Based on the findings, it is seen that prospective teachers mentioned especially the application dimension in the fields of teaching and volunteering. In addition to their views on the importance of implementation, they have also proposed ideas for increasing voluntary activities.

Keywords: Volunteer Individual, Voluntariness, Voluntary Activity

GİRİŞ

Toplumda yer alan bireylerin sahip oldukları nitelikler kişisel yaşam stillerini belirlemenin yanı sıra onların sahip oldukları sosyal becerileri de etkilemektedir. Sahip olunan nitelikler ya da beceriler bireylerin içselleştirmiş oldukları düşünceler ile şekillenmektedir. İçselleştirilen bu düşünce yapıları ile hareket eden bireyler, sürdürmekte oldukları yaşamda bir devinim ortaya koyma ihtiyacı hissedebilmektedir. Bireylerin yaşama dahil olma, yaşamın bir parçası olarak arzularına ulaşabilme istekleri, onları yaşam boyu aktif olmaya yöneltmektedir. Söz konusu aktiflik, bireylerin yaşamları boyunca gerçekleştirdikleri bireysel ve sosyal faaliyetler olarak adlandırılabilir. Bu sosyal faaliyetler içerisinde dikkat çeken bir boyut ise bireylerin kendilerini gerçekleştirebilmesi kapsamında önemli görülen gönüllülük çalışmalarıdır.

Gönüllülük kapsamında gerçekleştirilen çalışmaların, maddi ya da manevi kazanç beklemezsizin yarar sağlamaya dayalı olarak gerçekleştirilmesi gerektiği literatürde yer almış olan tanımlarda vurgulanmaktadır (Volunteering Australia, 2015). Topluma yarar sağlamak, yaşamın sürdürüldüğü sosyal çevreyi iyileştirmek, niceliğe bakılmaksızın katkıda bulunmak gönüllülük faaliyetlerinin amaçları arasında yer almaktadır. 2015 yılında Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP) ‘nda dünya liderleri tarafından 2030 yılına kadar “Yoksulluğun yok edilmesi ve refahın eşit

paylaşımı” amacıyla belirlenen “Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları”, gönüllülük faaliyetlerinin amaçları ile örtüşmektedir. Bahsedilen amaçlar:

1. Yoksulluğa Son
2. Açlığa Son
3. Sağlıklı Bireyler
4. Nitelikli Eğitim
5. Toplumsal Cinsiyet Eşitliği
6. Temiz Su ve Sıhhi Koşullar
7. Erişilebilir ve Temiz Enerji
8. İnsana Yakışır İş ve Ekonomik Büyüme
9. Sanayi, Yenilikçilik ve Altyapı
10. Eşitsizliklerin Azaltılması
11. Sürdürülebilir Şehir ve Yaşam Alanları
12. Sorumlu Üretim ve Tüketim
13. İklim Eylemi
14. Sudaki Yaşam
15. Karasal Yaşam
16. Barış ve Adalet
17. Hedefler İçin Ortaklıklar (UNDP, 2019) şeklinde sıralanmaktadır.

Bu amaçların niteliksel açıdan etkili bir şekilde gerçekleştirilebilmesi için bireylerin gönüllülük kavramı ile içsel bir bağ kurmalarına ihtiyaç duyulmaktadır. Bu noktada bahsedilen içsel bağ ile anlatılmak istenen, bireylerin kendi iradeleriyle maddi kazanç, akademik fayda, kişisel doyum gibi dışsal etkenleri geri plana alarak sahip oldukları düşünceleri, ortaya koymak istedikleri davranışlardır (Deci, 1972). Burada da görüldüğü üzere dışsal motive edicilerden ziyade içsel güdülenmeyi sağlayabilmek daha önemli ve elzem bir işlemdir. İçsel güdülenmenin gönüllülük için önemine vurgu yapan bir başka tanımda da kişisel irade ile yapılan faaliyetlerin gönüllülük olarak nitelendirilebileceği (Aşimova, 2019) ifade edilmektedir. Bireylerin düşünceleri, fenomenolojik özellikleri, motivasyon düzeyleri mevcut iradelerini etkileme özelliğine sahiptir. Gönüllülüğün gerektirdiği iradenin uygulama basamağına taşınması, gönüllülük faaliyetlerinin çerçevesini ve başarısını belirleyerek bireyi yeni çabalara ve çalışmalara yöneltebilecektir. 2018 yılında İstanbul’da gerçekleştirilen Sosyal Fayda Zirvesi raporunda bu girişimlerin yaygınlaştırılması sosyal sorumluluk projelerinin bireylere duyurulması ile ilişkilendirilmektedir. Toplum içerisinde birçok alanda sorun mevcutken bu sorunların çözüme ulaştırılması, sosyal sorumluluğun yaygınlaştırılması ve bu hususun bireylere duyurulması ile mümkün olabilmektedir. Bu aşamada sorunlar ve çözümleri ile ilgili reklamlar, duyurular bireylerin ilham kaynağı haline gelebilmektedir(Yılmaz ve Erhart, 2018).

Gönüllü faaliyetlerde dikkat çeken bir başka husus ise genç bireylerin bu faaliyetlere katılım sağlama konusunda sahip oldukları payın belirginliğidir. Özellikle sivil toplum kuruluşlarına bağılı olarak gönüllülük faaliyetlerinde yer alan genç bireylerin gönüllülük faaliyetlerini gerçekleştirirken kayıtlı gönüllülükleri daha fazla tercih ettikleri fark edilmektedir. Kayıtlı gönüllülük, gönüllülük faaliyetlerini nitelikli bir şekilde ortaya koyabilmenin ön koşulu olarak değerlendirilebilmektedir. Sosyal ilişkiler kuran, bu ilişkileri devam ettiren bireyler sosyal süreçlerin her basamağında kendilerini güvende hissetmek istemektedirler. Kayıtlı gönüllülük faaliyetleri hedefleri, süreci ve gönüllülük kapsamına dahil olan her aşamayı planlı bir şekilde sunuyor olması sebebiyle bireylere güven duygusu kazandırmada daha etkili olabilmektedir. Oluşan güven duygusu ile gerçekleştirilen faaliyetten verim alınması halinde ilgili alan ya da faaliyette uzmanlaşmanın mümkün olabileceğı de öngörülmektedir (Şahin, 2010).

Gönüllülük kavramı ve bu kavramın kazandıracacağı olumlu nitelikler toplumdaki bireyler açısından oldukça önemli ve bir o kadarda gerekli görülmektedir. Mevcut sosyal yapının korunması ve bu duruma yönelik ihtiyaçların karşılanması açısından, belirlenen alanlara yönelik gönüllülük faaliyetlerinin önemi birçok boyutta vurgulanmaktadır. Hal böyle olmakla birlikte Türkiye’de gönüllülük kavramına ilişkin görüş ve uygulamalar arasında bazı farklar olduğu bu konuda gerçekleştirilmiş olan çalışmaların incelenmesiyle anlaşılabilir. Gönüllü faaliyetlerine ilişkin hazırlanmış olan benzer raporlarda da, Türkiye’nin gönüllülük faaliyetlerine katılım oranlarının düşük düzeylerde gerçekleştiğı ortaya konmaktadır. Bu katılımın incelendiğı Dünya Bağışçılık Endeksi raporunda yer alan 2018 verilerine göre gönüllü katılımlara ayrılan zamanlara ilişkin ülke sıralamasında Türkiye’nin 126. sırada yer aldığı görülmektedir. Toplam ülke sayısının 143 olduğu düşünüldüğünde, Türkiye’nin bu sıralamadaki yerinin oldukça gerilerde olduğu ve bu duruma ilişkin detaylı incelemeler yapılması gerektiğine işaret etmektedir. Bu raporda ifade edildiğı şekli ile gönüllülük faaliyetlerine Türkiye’de ayrıldığı ifade edilen %9’luk bu oran, gönüllülüğe ilişkin uygulama boyutunun düşük seviyede olduğu tespitini desteklemektedir (Charities Aid Foundation, 2018 ; Akt: Güven ve Kırat, 2019). Henney ve diğerleri (2017) tarafından gerçekleştirilen farklı milletlerin bir arada bulunduğu 357 kişinin katılım sağladığı araştırmada; öğrencilerin zorunluluk, özgürlük kısıtlaması gibi sebepler dolayısıyla gönüllülük faaliyetlerine katılım oranlarının oldukça düşük düzeyde gerçekleştiğı ifade edilmektedir (Henney, Hackett ve Porreca, 2017). Jones ve diğerleri (2019) tarafından gerçekleştirilen bir başka araştırmada ise göre gönüllülük faaliyetlerini hedefleyen kuruluşların taleplerine karşın öğrencilerin zaman kısıtlaması ve iş yükü sebepleriyle gönüllülük uygulamalarına katılım göstermedikleri sonuçlarına ulaşıldığı görülmektedir. Dünya Bağışçılık Endeksinde yer alan istatistiklerde gözlenen olumsuz tablonun oluşumuna sebep olan faktörler neler olabilir sorusu cevaplanmaya çalışıldığında belki ilk sebep ve cevap olarak Türkiye’de gerçekleştirilen kayıt dışı gönüllülük faaliyetleri hususunu akıllara getirebilmektedir. Kayıt dışı gönüllülük faaliyetlerinin, süreç ile ilgili planlamalar, yasal düzenlemeler kapsamında gönüllü

bireylere destek sağlamaması durumu gönüllü bireylerin uygulamalara ilişkin tutumlarını olumsuz yönde etkileyebilmektedir (Çakı, 2014).

Topluma fayda sağlamanın amaçlandığı gönüllülük alanında karşılık beklemeden çaba sarf etmek, gönüllülüğün başlıca özelliği olarak belirtilmektedir. Bunun yanında ortaya konan çabalar, yalnızca gönüllülük faaliyetlerine ihtiyaç duyan kesimlere katkı sağlamakla kalmamaktadır. Gönüllü faaliyetleri uygulama boyutuna taşıyan bireyler de sürecin sağladığı faydalara erişebilmektedir. Motivasyon ve güven, girişim ve ortaya konması beklenen çabalar için önemli etkenler arasında yer almaktadır. Bireylerin gönüllülük kapsamında gerçekleştireceği uygulamalar, duyuşsal boyutta yer alan becerilere erişme olanağı sağlamaktadır. Bu durum, bireylerin yaşamın çeşitli alanlarında öz denetim, öz saygı, özgüven gibi benlik becerilerine sahip olmalarını desteklemektedir (Özgen, 2007). Gönüllülük kavramına ilişkin olarak bahsedilen bu özellikler, kavramın hem bireyler hem de toplum üzerindeki etkisini ve önemini açıkça ortaya koymaktadır. Böylesine önem arz eden evrensel değeri bulunan bir kavrama yönelik bireylerin ürettikleri özgün düşünce ve görüşlerin bilinmesi kavrama ilişkin bakışın, yaklaşımın doğru şekilde ortaya konabilmesi açısından önem arz etmektedir. Özellikle bireylerin gönüllülük kavramını farklı düşünme süreçleri sonucunda farklı şekilde yorumlayabileceği öngörüldüğünde bu hususta haksız olunmayacağı ortadadır. Ayrıca bireylerde meydana gelebilecek bu özgün düşünce ve düşünme süreçlerini incelemek, konuya farklı bakış açılarıyla yaklaşılmasını da sağlayabilecektir. Öngörülen bu yaklaşım esas alınarak bireylerin “Gönüllülük” kavramına ilişkin algılarının incelendiği araştırmalara literatürde yeteri kadar yer verilmediği de anlaşılmaktadır. Gönüllük kapsamında gerçekleştirilen etkinliklere katılım göstermiş ve yakın gelecekte öğretim kurumlarında görev alarak gelecek kuşaklara gönüllüğe yönelik çeşitli fırsatlar sunarak, kavramın onların zihinlerinde çeşitli şekillerde yapılanmasına yardımcı olmaları beklenen sınıf öğretmeni adaylarının gönüllülük kavramına ilişkin bakışlarının derinlemesine incelenmesini amaçlayan bu araştırma yukarıda ifade edilen gerekçelerle oluşturulmuştur.

Araştırmanın Amacı: Sosyal fayda sağlamayı amaçlayan gönüllülük kavramını yaygınlaştırmak ve toplumun önemli bir ihtiyacı olan gönüllülük faaliyetlerini arttırmak için toplumda yer alan tüm bireylerin desteğine ihtiyaç duyulmaktadır. Bu ihtiyaca yönelik olarak eğitim alanında uzmanlaşan bireylerin konu ile ilgili görüşleri kapsamında yapılan değerlendirmelerin, gönüllülük alanında istendik süreçlerin gerçekleştirilmesine katkı sağlayacağı ön görülmektedir. Bu doğrultuda gönüllü faaliyet katılımları ile deneyim kazanan öğretmen adaylarının gönüllülük kavramı ve alt boyutları ile ilgili görüşlerini incelemek, araştırmanın temel amacını oluşturmaktadır. Araştırmanın temel amacı çerçevesinde oluşturulan alt amaçlar ise aşağıda sıralanmaktadır.

Alt Amaçlar:

1. Öğretmen adaylarının akademik eğitim sürecine bağlı olarak mesleğe ilişkin beklenti ve hedef durumlarını belirleyebilmek.

2. Öğretmen adaylarının “öğretmenlik” ve “gönüllülük” kavramları arasında kurabildikleri bağlantıları belirleyebilmek.
3. Öğretmen adaylarının deneyim kazandığı gönüllülük faaliyetleri kapsamında süreç hakkında bilgi edinebilmek.
4. Öğretmen adaylarının deneyim kazandığı gönüllülük faaliyetlerinin akademik ve mesleki boyutlar kapsamında kendilerine sağlayacağını düşündükleri katkıları belirleyebilmek.
5. Öğretmen adaylarının deneyim kazandığı gönüllülük faaliyetleri sürecinde yaşanan sınırlılıkları belirlemek ve bu sınırlılıklara ilişkin çözüm önerilerini ortaya koymak.
6. Öğretmen adaylarının deneyim kazandığı gönüllülük faaliyetleri öncesi ve süreç sonrasında varsa oluşan zihin imgelerini belirleyebilmek.
7. Öğretmen adaylarının gönüllülük kavramının önemi ve gönüllülük uygulamalarının yaygınlığı hakkındaki görüşlerini inceleyebilmek.
8. Öğretmen adaylarının farklı alanların gönüllülük faaliyetlerine olan ihtiyaç durumlarını belirlemesine ilişkin görüşlerini inceleyebilmek.
9. Öğretmen adaylarının uygulama boyutunda yer alan eğitim öğretim faaliyetleri ve gönüllülük faaliyetleri arasındaki benzer ve farklı durumları ortaya koyabilmek.

YÖNTEM

Nitel araştırma yönteminde gerçekleştirilen araştırmanın modeli, çalışma grubu ve özellikleri, veri toplama aracı ve süreci bundan sonraki alt başlıklarda açıklanmaktadır.

Araştırma Modeli: Bilimin haritası olarak tanımlanan paradigmlar, içerisinde çeşitli felsefi akımlar barındırmaktadır. Bilimsel araştırmayı temellendiren araştırma problemlerine çözümler getirebilmek amacıyla ele alınan yöntemler, paradigmları oluşturan felsefi akımlar ile şekillenmiştir. Bu bağlamda yol gösterici nitelik taşıyan paradigmlar, oluşturdukları kuramsal çerçeveler ile çeşitli araştırma desenlerini temellendirmektedir (R. Usher, 1996 ; Akt.: Glesne, 2013).

Yaklaşımların temel alındığı paradigmlar, literatürde çeşitli sınıflandırmalarla karşımıza çıkmaktadır. Ancak genel bir sınıflama yapılarak sosyal bilim paradigmları 4 farklı yaklaşım ile sınıflandırılmıştır. Pozitivist, post-pozitivist, yorumlayıcı ve insancıl şeklinde sınıflandırılan bu paradigmların her biri sosyal bilimi temel alan araştırmaları kapsamaktadır (Porta ve Keating, 2015).

Bu araştırmada yorumlayıcı paradigma temel alınarak toplumsal konular üzerinde derinlemesine araştırma yapmak amaçlanmıştır. Çoğunlukla nitel araştırma yöntemlerinde temel alınan yorumlayıcı paradigma, içerisinde ilgili yönteme uygun farklı desenler barındırmaktadır. Bireylerin kavramlara ilişkin düşüncelerini, geliştirdikleri anlayışları en doğal haliyle çözümleyebilmek ve derinlemesine

incelemeler yaparak bilime özgün bulgular kazandırabilmek için araştırmaya en uygun deseni seçmek ön plana çıkmaktadır (İslamoğlu, 2011).

Bu araştırma, bir kavram ve bu kavramla ilişkili olan deneyimler ile ilgili derinlemesine incelemeler yapabilmek amacıyla fenomenoloji (olgu bilim) deseni temel alınarak gerçekleştirilmiştir. Fenomenoloji deseni, bilgiye ulaşabilmek için temel basamağı bireylerin sahip olduğu yaşantılara ilişkin görüşlerini derinlemesine inceleme üzerine kurmaktadır. Araştırma aşamalarının çeşitli özelliklerden oluşması sebebiyle fenomenoloji deseni de kendi içerisinde alt dallara ayrılmaktadır. Bu çeşitler araştırmacılar tarafından farklı şekilde adlandırmalar ve tanımlamalara sahiptir. Hermenötik fenomenoloji ve soyut fenomenoloji olarak iki alt dala ayrılan fenomenoloji literatürde yorumlayıcı ve açıklayıcı fenomenoloji olarak da karşımıza çıkmaktadır. Bu noktada araştırmacının veri toplama aşamasında etkileşimi, sürece dahil olma boyutu bu alt dalları ayıran niteliklerdir. Bu sebeple hermenötik ve yorumlayıcı fenomenoloji deseninde araştırmacının sürece dahil olduğu, soyut ve açıklayıcı fenomenoloji deseninde ise araştırmacının etkileşim sürecinden uzak olduğu söylenebilir (Creswell, 2007 ; Akt. Güler ve ark., 2015).

Araştırmacının veri toplama aşamasında katılımcılar ile etkileşimde bulunması, katılımcıların kendilerini araştırma süreci boyunca rahat hissedebilmeleri ve belirtmiş oldukları görüşleri detaylandırabilmeleri açısından etkili olmaktadır. Bu sebeple derinlemesine inceleme yapılabilme amacıyla bu araştırma, yorumlayıcı fenomenoloji desenine göre yürütülmüştür (Saban ve Ersoy, 2017).

Çalışma Grubu: 2018-2019 eğitim öğretim yılında Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Temel Eğitim Bölümü Sınıf Öğretmenliği programında öğrenim görmekte olan ve 2017-2018 eğitim öğretim yılında T.C. Gençlik ve Spor Bakanlığı'na bağlı olan Çanakkale ilinde bulunan Gençlik Merkezi kurumunda gönüllü öğretmenlik yapmış ve araştırmaya gönüllü katılım gösteren 4 sınıf öğretmeni adayını araştırmacının çalışma grubunu oluşturmaktadır. Fenomenolojik desene uygun olarak yürütülen nitel araştırmalarda araştırmacı, çalışma grubu ve araştırma süreci kapsamında verimli bir veri toplama sürecinin gerçekleşmesi adına çalışma grubunun en az 3 en fazla 10 bireyden oluşması ön görülmektedir (Creswell, 2017). İlgili ölçüt göz önünde bulundurularak bu araştırma için gönüllü katılım gösteren 4 sınıf öğretmeni adayını çalışma grubu olarak belirlenmiştir. Araştırma etiğine bağlı kalınarak araştırma süreci ve araştırma sonrası katılımcıların kişisel bilgileri gizli tutulmuş, kendileri ile etik sözleşmesi imzalanmıştır.

Verilerin Toplanması ve Analizi: Araştırmanın amacına ve ilerlenmesi hedeflenen araştırma desenine bağlı kalınarak belirlenen araştırma problemleri kapsamında geçerli ve güvenilir bulgulara ulaşabilmek amacıyla çalışma grubundan görüşme tekniği kullanılarak veri toplanmıştır. Araştırma kapsamında değerlendirilmesi hedeflenen kavramlar, durumlar ile ilgili çalışma grubundan derinlemesine veri toplayabilmek amacıyla mevcut görüşme yöntemlerinden odak grup görüşme

tekniki kullanılmıştır. Görüşme soruları, araştırmacılar tarafından hazırlanmış, ardından uzman görüşü almak amacıyla 3 alan uzmanına sunulmuştur. Gerekli düzenlemelerin ardından uygulama aşamasına geçebilmek için resmi izinler alınmıştır. Resmi izin süreci sonrası odak grup görüşmesi için uygun bir tarih ve saat belirlenmiştir. Görüşme öncesi gerekli hazırlıklar yapılmıştır. Belirlenen çalışma grubu sayısına ulaşmak amacıyla görüşmeye katılmaları ön görülen katılımcılara ek olarak yedek gruplar oluşturulmuştur. Teknik planlamalar, uygun ortam hazırlıklarının ardından 02.05.2019 tarihinde 3 oturumdan oluşan ve toplamda 83 dakika süren odak grup görüşmesi gerçekleştirilmiştir. Görüşme sırasında elde edilen veriler, katılımcıların izniyle dijital ortamda ses kaydı şeklinde kaydedilmiştir. Mevcut ses kayıtları Microsoft Office yazılımı aracılığıyla yazılı döküm haline getirilmiş, katılımcılardan deşifresi gerçekleşen verileri onayladıklarına dair teyit alınarak araştırmanın güvenilirliği sağlanmaya çalışılmıştır. Ardından içerik analizi tekniği esas alınarak gerçekleştirilen veri analizi, kategorik analiz kapsamında detaylandırılmıştır. Bulguları oluşturan kategoriler araştırma amacını temel alan araştırma soruları ile ilişkilendirilerek oluşturulmuştur. Bununla birlikte elde edilen verilerin analizi sonucu yeni kategoriler de ortaya çıkabilmektedir. Bu oluşum aşamasında kategorilerin amaca yönelik oluşu, araştırmaya yönelik anlam ve bütünlük oluşturması, araştırmayı ayırt edici sonuçlara taşınması hususlarına dikkat edilmiştir (Bilgin, 2006). Kategorilerin uygunluğu konusunda ayrıca uzman görüşüne de başvurulmuştur. Kategorilerle ilişkilendirilen katılımcı görüşleri, ortak görüşlerin belirtilme sıklığı açısından incelenerek bulgular bölümünde sunulmuştur.

BULGULAR

Gönüllülük faaliyetleri ışığında “gönüllülük” algılarına ilişkin derinlemesine bir incelemenin amaçlandığı bu araştırmada çalışma grubu ile gerçekleştirilen odak grup görüşmesi sonrasında toplanan verilerin analizi, oluşturulan kategorilerle ilişkilendirilerek alt bulgular halinde aşağıda sırasıyla sunulmuştur. Mevcut olan her alt bulgu, araştırmanın amaç bölümünde belirtilen alt amaçlar ile ilişkilendirilmiştir.

Beklentiler/Hedefler Temasına İlişkin Bulgular

Öğretmen adaylarının odak grup görüşmesi sırasında kendilerine yöneltilen “Akademik eğitim hayatınıza başlamadan önce bölümünüzle ilgili beklentileriniz nelerdi? Akademik hayatınızda bu beklentilere ulaşma ve beklentilerinize yeni hedefler ekleme durumunuz nedir?” sorusu hakkında belirtmiş oldukları görüşler incelendiğinde süreç öncesinde çoğunlukla hedeflerinde öğretmenlik mesleğinin olmadığı anlaşılmaktadır. Genellikle puan odaklı bir akademik eğitim tercihi yapan öğretmen adayları süreç içerisine dahil olduklarında mesleği benimsediklerini öne sürmüşlerdir. Yine gerçekleştirilen incelemede katılımcıların öğretmenlik mesleğini benimseme ve mesleğe karşı olumlu tutum geliştirme süreçlerinin uygulama boyutunda işlerlik kazanmaya başladığı anlaşılmıştır. Akademik eğitim hayatına ilişkin beklenti düzeyleri değerlendirildiğinde ise beklentilerinin “kısmen”

gerçekleştiğini öne sürmüşlerdir. “Beklentiler/Hedefler” temasına ilişkin öğretmen adaylarının belirtmiş oldukları görüşlerden örnekler aşağıda sunulmaktadır.

“Ö.1.: Eee benim de hayalim öğretmenlik değildi tabi ki. Ben aslında yine bu üniversitede yani Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi’nde Uluslararası İlişkilerle başladım. İlk 2 yıl o bölüme devam ettim. Hayalim hep böyle diplomat, avukat olmaktı yani. Çok katılarak bölüme başladığım bir şey. Yani daha böyle aktif olabileceğim işlerde çalışmaktı. Sonra işte öğretmenliğe giriş yaptım. Neden öğretmenliğe giriş yaptım? Ee gelecek kaygısı, geçinme kaygısı tam 2. sınıfta ee dank etti. Dedim ki ben merkezi yerleştirmeye geçiş yapayım. Sonra yine puanım tutuyordu zaten. Sınıf öğretmenliğine geçiş yaptım...”

“Ö.2.: Öncelikle benim hedeflerim arasında öğretmenlik yoktu. Daha farklı herkesin olduğu gibi daha farklı şeyler vardı. Öğretmenlik hiç düşündüğüm bir şey değildi. 2 aşamalı sınavın ilk aşamasında iyi sayılabilecek seviyede bir puan aldıktan sonra ikinci aşamasında puanımı geriye çektim. Bu nedenden dolayı ee tercihlerim arasında istediğim şeyler geri planda kalıp öğretmenliği düşünmek zorunda kaldım. Hani bu bir mecburiyetten dolayı oldu ilk başta, hani toplumda bir algı vardır ya hiçbir şey olmazsan öğretmen olursun, polis olursun falan gibisinden. Öyle bir algı olduğu için bir şey olamazsam polis olayım en azından öğretmen olayım polis olayım gibi bir düşünceyle devam ettim...”

“Ö.3.: Şimdi öncelikle belli bir sınav sisteminden geldik buraya, sınav sisteminde de işte üniversiteye giriş sınavlarına girdik. Bazılarımızın hedefleri farklıydı, bazılarımız hiç öğretmenliği bile düşünmüyordu. Ben de yani öğretmenliği düşünmemek değil ama hedefim burası, bu bölüm değildi. Daha sonra puanlar gelince tabi hedefler de yerini değiştirmiş oldu, düşünceler de değişiyor. Her neyse, puanımın yettiği şekilde tercihlerimi yaptım, burası oldu. Eee, buradaki akademik eğitim hayatımda da gayet memnunum, yani aldığım eğitim ve öğretimle birlikte burdaki hocalarımızın desteğiyle bize kattıklarıyla. Eee evet, öğretmen olarak kendimi hissediyorum ve ee mesleğe başladığımda da öğrencilerime faydalı olabileceğimi düşünüyorum. Bu kadar.”

“Ö.4.: Eee burayı seçerken öncelikle Çanakkale’nin havasını iklimini her şeyini araştırmıştım. PDR ile Sınıf Öğretmenliği yarışırdı ya hani bizim zamanımızda, PDR’yi isteyenler olurdu sonra işte sınıf öğretmenliği olurdu olmazsa PDR. Benim PDR tutuyordu çoğu şehirde ama uzak bir yere gitmek istemedim. İstanbul gibi büyük bir şehirde de olmak istemedim. O yüzden Çanakkale’de Sınıf Öğretmenliği okumayı tercih ettim. Ve buraya geldiğimde hedeflerim de değişti tabi ki. Geldikçe, yani tanıdıkça arkadaşlarımı ee ortamı, işte yeni bulunduğum ortamları, çeşitli gönüllülük faaliyetlerinde bulunduğumda o kişilerin

benimle iletişimleri ve hocalarım benim hedeflerimi çok değiştirdi. Çok katkı sağladılar. Bu şekilde açıklayabilirim.”

Öğretmenlik ve Gönüllülük Temasına İlişkin Bulgular

Öğretmen adaylarının odak grup görüşmesi sırasında kendilerine 2. sırada yöneltilen “Öğretmenlik ve gönüllülük kavramları arasında bir köprü kurabilir misiniz? Bu köprüyü hangi basamaklarla ve nasıl bir süreçle inşa edersiniz?” sorusu hakkında vermiş oldukları cevaplar incelendiğinde fırsat eşitliği ilkesine sıklıkla değinmiş oldukları tespit edilmiştir. Katılımcılar “öğretmenlik” ve “gönüllülük” kavramını açıklarken öğrenmenin önemi, koşulları iyileştirme, karşılık beklememe gibi başlıklar üzerinde durmuşlardır. Bu aşamada vicdani doyuma ulaşma arzuları şeklinde belirtilen görüşlerin yer aldığı da belirlenmiştir. Öğretmenlik ve Gönüllülük temasına ilişkin öğretmen adaylarının belirtmiş oldukları görüşlerden örnekler aşağıda sunulmaktadır.

“Ö.3.: ...Yani ee sınıftaki bazı öğrencileri mesela 2., 3. sınıfta diyelim. Okumayı yazmayı hala bilmiyor. Bu öğrencileri ötelemek, bir kenara atmak, diğerleriyle derse devam etmek olmaz. Yani sen bunu gönüllülükle ilişkilendirirsek de yani içinden gelerek, gönüllü olarak o çocuğu aşağılamadan, ötelemeden onu da derse katman gerekiyor yani öğretmen olarak...”

“Ö. 2.: ...Bir durumda bir doktor nasıl oluyor ki elindeki ameliyatı sırf maaşı yatmadı diye bırakamıyorsa bir öğretmen de yarın bir gün başımıza gelebilecek bir sorunda dersi bırakıp sınıftan çıkmamalı. Hani “Ben anlatır giderim, maaşımı alırım.” tavrındaki bir öğretmen öğretmen değildir bence. “Siz dinleseniz de olur dinlemeden de olur.” diyorsa öğretmen o işi gönüllü olarak yapmıyordur...”

“Ö. 1.: ...Ayakkabısı yırtıktı Irmak'ın. Ee dedi ki “19 Mayıs'ta gösterileri var, mezuniyetleri var ve fotoğraf çekimleri var.” dedi. İşte bir miktar söyledi böyle. Ben zaten onu gözümünden çıkarmıştım yani. Mesela o an imkanım varken vermek istedim. Sağ olsun hoca da kabul etti yani bana böyle bir fırsat verdi ve ben verdim. Ve orada unuttum onu, bitti benim için o. Ve o kadar vicdanen kendimi rahat hissettim ki çünkü onun yerinde ben de olabilirdim veya yarın benim çocuğum da olabilir, sizlerin çocuğu da olabilir...”

“Ö.4.: ...Ee günümüzde görüyorsunuzdur bir sürü öğretmen adayı var. Doğuya atanıp o doğunun kötü şartlarında oradan çiçek gibi bir okul yaratan. Yani yeniden baştan çocukları, köy halkını, okulu tekrar baştan yaratan öğretmenler var. Bunlardan birkaç tanesinin ismini ee hatırladığım kadarıyla paylaşayım. Ahmet Naç var sanırım bir de Burak Pirim. Ama daha çok Burak Pirim'i takip ediyorum. Ve ee bu gönüllü bir faaliyet. Onun yaptığı tamamen öğretmenlik dışı. Sadece gönüllülük. Gönüllülüğe adanmış bir öğretmenlik

gibi geldi bana. Önce gidiyor okula. Hiçbir şey yok. Lavabosu, işte öğrenim görebilecekleri sıraları, masaları falan hiçbir şeyleri yok. Sonrasında kendisi anlatıyor. “Milli eğitime başvurduğum. İşte oradan gelmeyince yardım STK'lara başvurduğum. Ee bu konuyla ilgili gönül vermiş vakıflara başvurduğum. En sonunda maillerime cevap gelmeye başladı.” diyor. Önce hiç kimse hani bir okulu baştan yaratmaya gönüllü olmamış. Onun çabaları sayesinde bir okul inşa edilmiş tekrar baştan çocuklar için. Ve o kadar mutluydu ki çocuklar öğrenim gördükleri yerin değişimine şahit olduklarında. Ee dedim ki işte asıl yani öğretmenlik bu. Hissedebiliyorsan o öğretmenlik hissiyatını içinde var zaten. Sonradan çıkmıyor.”

Proje Süreci Temasına İlişkin Bulgular

Öğretmen adaylarının odak grup görüşmesi sürecinde kendilerine 3. sırada yöneltilen” Genç Gönüllüler Projesi'ne katılım ve projeyi sürdürme serüveniniz nasıl gerçekleşti?” sorusuna verdikleri cevaplar incelendiğinde uygulama boyutunda önemli deneyimler kazandıkları anlaşılmaktadır. Tasarlanan projede içsel güdülenme ile görev aldıklarını belirtmişlerdir. Proje Süreci temasına ilişkin öğretmen adaylarının belirtmiş oldukları görüşlerden örnekler aşağıda sunulmuştur.

“Ö.1.: ...Bana “Yönetici asistanlığı yap.” dedi. İşte koordinatörlük mü oluyor? Zaten siz de biliyordunuz, projedeydiniz. Hani ben elimden geldiğince yürütmeye çalıştım. Grubu kurduk, 96 tane öğretmen arkadaşımız vardı. 96 kişiyle başladık ve en başta 30 tane öğrencimiz vardı. Ee ama sonrasında işte biraz daha böyle reklam çalışmaları falan yaptık biz Gençlik Merkezi'yle beraber. Sonrasında bizim sayımız çoğaldı. İşte o 96 tane öğretmen arkadaşına geldikçe ben öğrencilerini verdim. Ee çok değişik bir duyguydu. Yani hem şey ee bir yandan hem öğretmensin. Diğer arkadaşlardan daha yoğun ve gerçekten daha yorucu bir tempo geçirdim ben 1 sene boyunca. Ya artık evim Gençlik Merkezi gibiydi, sürekli oradaydım. Ama yine de çok güzeldi. Yani özellikle katılan arkadaşların sağduyulu oluşu, hiç derslerini ekmeişleri yani mazeretsiz bir şekilde.”

“Ö.3.: Şeyda hocamızın ses kaydı vardı yanlış hatırlamıyorsam. İşte ses kaydında nasıl bir proje olacağından bahsediyordu. Hani ee sadece projedeki maddi durumundan dezavantajlı öğrencilerin yararlanacağı şeylerden değil de bizim de faydalanabileceğimiz şeylerden bahsetmişti. Faydalanabileceğimiz şeyler derken de şöyle diyim. İşte daha 3. sınıftaydık, 3. sınıfın başındaydık. Daha herhangi bir staj tecrübemiz yoktu. Arkadaşımın da dediği gibi özel ders tecrübesi olmayan arkadaşlarımız vardı. Hani biz sadece okulda, burada ee teorik anlamda dersler alıyorduk. Sunumlar yapıyorduk, evet ama sunumlarımız da yani şöyle. Evet, sınıftaki arkadaşlarımızı hiçbir şey bilmiyormuş gibi farz etmemiz isteniyordu. Ama öyle olmuyordu.”

Proje Katkıları Temasına İlişkin Bulgular

Öğretmen adaylarının odak grup görüşmesi aşamasında kendilerine 4. sırada yöneltilen “Projenin eğitim hayatınıza ve sahip olacağınız meslek hayatına getirdiği katılardan bahsedebilir

misiniz?” sorusuna verdikleri cevaplar incelendiğinde projenin tüm öğretmen adaylarına uygulama boyutunda önemli katkılar sağladığı görüşünde oldukları anlaşılmaktadır. Uygulama deneyimlerini paylaşan öğretmen adayları, karşılaştıkları öğrencilerin bireysel farklılıklarına değinmiştir. Bu bireysel farklılıkların kendilerinde mesleğe ilişkin çoklu durumlarda deneyim kazanmalarına fırsat sunduğunu vurgulamışlardır. Proje Katkıları temasına ilişkin öğretmen adaylarının belirtmiş oldukları görüşlerden örnekler aşağıda sunulmuştur.

“Ö.3.: ...İleride sınıfımda benim de farklı tiplerde öğrencilerim olacak. Yani çok girişken olmayan öğrencilerim olacak. Onları diyaloglara olsun, derse olsun katılımları konusunda nasıl yaklaşacağımı en azından bir miktar da olsa tamamen olmasa da hani bunu öğrenmiş oldum. Bunun dışında şu şekilde biz derslerde çocuklara sıfırdan bir konu anlatmıyorduk. Yani hepimiz aynı şekilde genelde ödevlerine yardımcı oluyorduk ya da okulda anlatılıp da anlamadığı konulara tekrar olarak yardımcı oluyorduk. Ee benim öğrencim 3. Sınıf öğrencisiydi. Ama hala çarpım tablosu konusunda sıkıntılar yaşıyordu. Annesinin de sürekli söylediği şey buydu. Ve asla ders çalışmayan bir çocukmuş. Ee biraz da bizim projemizin etkisiyle aslında ödevlerini tamamlayan bir çocuktü. Ee çocuğa bir şekilde yani bir takım yöntemlerle çarpım tablosunu öğretmiş oldum. Yani okulda gördüğümüz derslerde teorik olarak ilerliyor demiştik zaten. Evet, stajda bunları uygulayabiliyoruz ama 3. Sınıftayken henüz staja gitmiyorduk ve ee uygulama şansımız da yoktu. Bu proje sayesinde uygulama şansı bulduk ve ee birtakım öğrendiğimiz yöntem ve teknikleri uygulayabilme şansı yakaladık. Bu yöntem ve tekniklerin arasından hangisi daha uygun olur? Yani sonuçta tek bir yöntemle tek bir teknikle ilerleyemezsin. Sürekli kendini de geliştirmek zorundasın.”

“Ö.2.: Öncelikle bu projeden önce benim herhangi bir şekilde evin en küçük çocuğu olduğum yüzünden bu sebepten ötürü, birine bir ders anlatma, birebir bir ilişkide olma, mahallenin çocuklarına ders anlatma gibi bir şeyim olmamıştı. Bir öğretmen arkadaşımızın, 4. Öğretmen arkadaşımızın olmuş. Benim böyle bir şansım olmadığı için öğretmenliğin tam olarak ne olduğunu açıkçası bilmiyordum. Ders nasıl anlatılır, birine bir şeyi aktarabilmenin ne olduğunu bilmiyordum. O yüzden bu proje bana bunu öğretti...”

“Ö.1.: ...Ee benim için de proje işte velilerle olan görüşmeyle alakalı olarak çok etkili bir şekilde işime yaradı. Daha çok böyle işte yöneticilik anlamında. Ekip arkadaşlarıyla nasıl çalışılır? Nasıl çalışılmalıdır ya da bir düzen, program nasıl olmalıdır? Onları keşfetmemi sağladı...”

Proje Sınırlılıkları Temasına İlişkin Bulgular

Öğretmen adaylarının odak grup görüşmesi sürecinde kendilerine 5. sırada yöneltilen “Katkıların yanı sıra bu süreçte negatif deneyimler yaşadınız mı? Yaşadıysanız bunlar nelerdi? Sebepleri ve çözüm yolları neler olabilir?” sorusuna verdikleri cevaplar incelendiğinde projenin gerçekleştirildiği konum ve mekan düzenlemeleri ile ilgili sınırlılıkları içeren cevaplara ağırlıklı olarak değinildiği belirlenmiştir. Öğretmen adayları, bu sınırlılıkların sadece öğrenciler üzerinde değil aynı zamanda gönüllü öğretmenler üzerinde de etkiler oluşturduğunu belirtmektedirler. Görüşler incelendiğinde bir diğer sınırlılık boyutunun ise öğretmen adayları tarafından “dikkatsiz davranışlar” olarak tanımlandığı görülmektedir. Meydana gelen ufak kazaların, dikkatsizlik sonucu ortaya çıktığını belirtmişlerdir. Ayrıca çocuklarını proje kapsamında sürece dahil eden velilerin proje amacını eksik ya da yanlış anladıkları konusunda da katılımcı öğretmen adaylarının dikkat çekici bulgular ortaya koydukları da belirlenmiştir. Proje Sınırlılıkları temasına ilişkin öğretmen adaylarının belirtmiş oldukları görüşlerden örneklere aşağıda yer verilmiştir.

“Ö.2.: Şimdi negatif yani olumsuz olarak şöyle bir durumla karşılaştık. Ee Gençlik Merkezi'nin yeri değişti son zamanlarda son 1 ay ya da 2 ay kala bitmeye okulun bitmesine yeri değişti. Daha sonra katılım sayısında bir azalma oldu. Birkaç öğretmen adayı olarak kaldık, birkaç öğrenci kaldık...”

“Ö.3.: ...Kolçaklı sandalyelerde oturuyordu öğrenciler ve yan yanaydık. Yani bir öğretmen bir öğrenci, bir öğretmen bir öğrenci şeklinde ilerliyordu. Yani tabi ki bir ses yoğunluğu ortaya çıkıyordu. Bir öğrenci konuşmuyor sadece, birçok öğrenci soru sorabiliyor ya da birçok öğretmen o sırada ders anlatabiliyor. Ee bir ses kirliliği oluşuyordu ve bu tabi ki öğrenmeyi etkileyecek bir dış etken...”

“Ö.1.: ...Ee ikincisi de oyun saatlerine çevirdiğimizde orada bir sıkıntı yaşamıştık. Çocuklardan biri düşüp kafasını mı bir yere çarpmış. Böyle hafif yarılma gibi bir şey olmuş. Ee orada da bence tamamıyla öğretmen arkadaşlarımızın dikkatsizliğinden kaynaklanan bir şey. Çünkü neticede bunlar çocuk ve çok hiperaktifler. Ee onlara uygun oyunlar bulunup oynatılmıyordu. Bu oyun seçme konusunu biraz başaramadık ki hala sorunluymuz herhalde beden eğitimi ve oyun dersinde...”

“Ö.3.: ...yine yeni merkeze yeni açılan yere gittiğimizde de alan konusunda yine sıkıntılar yaşadık diyebilirim. İlkindeki kadar fazla değildi ama orada da yine gruplar halinde bir masanın etrafında oturuyorduk mesela. Hatta oradaki bence daha fazlaydı. Daha fazla bir sıkıntıydı alanın geniş olmasına rağmen. Çünkü ilkindeki kalabalıkta öğrenci, dikkatinin nereye kayacağını anlayamadığı için mecburen dinlemek zorunda kalıyordu aslında. Ama 2. merkezde bir masanın etrafında 5 öğretmen 5 öğrenci var diyelim, ortalama bu şekilde oluyordu. Öğrenci, ister istemez dikkati diğer öğretmen ve öğrenciye dağılıyordu. Veya seviye farkları vardı tabi ki bu çocukların, hepsi, tamamı 2. sınıf tamamı 1. sınıf değildi mesela. Ee yanımızdaki işte o grupta bulunan örnek vereyim, işte bende 2. Sınıf öğrencisi vardı diğer arkadaşımda 3. Sınıf öğrencisi var. 3. Sınıf öğrencisi,

2. Sınıf öğrencisine kayabiliyordu. Yani benim öğrenciye sorduğum soruya diğer öğrenci cevap verebiliyordu. Bu şekilde bir dikkat dağınıklığı sıkıntısı yaşıyorduk.”

“Ö.1.: ...Ee öncelikle bizim projede aşamadığımız şey şuydu. Yani biz oraya, orası bir kurs, bir eğitim kurumu değil. Orası bir Gençlik Merkezi’ydi. Ve biz oraya gönüllülük esaslı gidiyorduk. Bunu veliler anlamıyordu. Ve ben her öğretmen arkadaşım için velilerle konuşurken şunu diyordum: “Buraya gelen herkes bu işe gönül vermiş insanlar. Siz eğer daha farklı, daha planlı bir iş istiyorsanız o zaman bir kursa kaydettirin öğrencinizi ya da çocuğunuzu.” Böyle sıkıntılar yaşayabiliyorduk...”

Zihin İmgeleri Temasına İlişkin Bulgular

Öğretmen adaylarının odak grup görüşmesi aşamasında kendilerine yöneltilen “Proje öncesi “Gönüllülük” kavramı zihninizde nasıl bir imgeye sahipti? Proje süreci sonunda bu kavramın size hissettirdiklerini aktarabilir misiniz?” Sorusuna ilişkin verdikleri cevaplar incelendiğinde karşılıksız yardım, vicdani doyuma ulaşma, sorumluluk bilinci oluşturma, planlama, zaman yönetimi gibi boyutlara değindikleri anlaşılmaktadır. Bu kapsamda projenin, sürece dahil olan tüm paydaşlara katkı sağladığını belirtmişlerdir. Zihin İmgeleri temasına ilişkin öğretmen adaylarının belirtmiş oldukları görüşlerden örnekler aşağıda sunulmuştur.

“Ö.4.: ... böyle bir projeye katılınca ya da bu gibi projelere katılınca sorumluluk bilinci almayı öncelikle öğreniyorsunuz ve bu sorumluluğu en iyi şekilde yerine getirmeyi, devam ettirmeyi öğreniyorsunuz. Sonrasında özverili olmayı, kendinizde eksik gördüğünüz alanları daha fazla geliştirmeyi. Çünkü planlı yapıldığı için sizin de bu plana uygun olarak hani derste çocuğun ödevlerine yardımcı olacak şekilde planlamanız gerekiyor dersi, o anki durumu da. Öz yeterliliği de geliştiriyor. Onun dışında özellikle zaman yönetimi. Yani oraya bir zaman ayırmanız gerekiyor...”

“Ö.3.: ...Ee bana hissettirdikleri ise yani bu projenin sonunda evet, çocuklara çok fazla yardımcı olmuş olduk aslında. Bu da tabii ki bizi çok mutlu etti. Yani 1. Öğretmen adayı arkadaşım da söylemişti önceki sorularda hani bir gönül rahatlığı, bir iç huzura kavuşma...”

Gönüllü Faaliyet Oranları Temasına İlişkin Bulgular

Öğretmen adaylarının odak grup görüşmesi sürecinde kendilerine 7. sırada yöneltilen “Yapılan araştırmalar, gönüllü bir birey olmanın bireye ve topluma geniş ölçüde katkılar sağladığını ve dünya çapında büyük bir öneme sahip olduğunu aynı zamanda Türkiye’de gönüllü bireylerin gönüllü olarak gerçekleştirilen uygulamaların çok düşük oranlarda seyrettiğini ortaya koyuyor. Bu tezatlığa sebep olan etkenler ne olabilir?” sorusuna verdikleri cevaplar incelendiğinde toplum algıları konusunda yoğun görüşlere değindikleri belirlenmiştir. Öğretmen adayları, bireylerin gönüllülük faaliyetlerine düşük oranlarda katılım gösterilmesi durumunu toplum endişesi, bilinçsizlik, güven duygusu gibi kriterlerle tanımlamıştır. Gönüllü Faaliyet Oranları temasına ilişkin öğretmen adaylarının belirtmiş oldukları görüşlerden örnekler aşağıda sunulmuştur.

“Ö.1.: Bence kesinlikle bu çünkü Türk toplumunda Türk halkında şöyle bir şey var. Biz kaz gelecek yerden tavuğu esirgemeyen bir milletiz. Yani karşılığında bir şey almayacaksa bir şey de vermeyiz. Ben normal hayatımda da böyle bir insan olmadım hiçbir zaman. Ee yani bir şeyin karşılığını almasam da onu vermekten gocunmadım. Bu mesleğim için de geçerli. Çünkü artık ben zaten öğretmenim diyorum. Kendi mesleğim için de geçerli. Yani az önce de dedim ya birkaç önceki sorularda da söylemiştim. Yani bir şeyi yapıyorsam ve bunu gönüllü yapıyorsam sadece öğretmenlik için değil. Ee bir yere yürümek bile bunu gönüllü yapıyorsan ve karşılığında yolun bitmesini beklemiyorsan bu da bir gönüllülük esasıdır. Yani ee o şeyi amacına uygun yapmak bence. Ve gece yastığa başını koyduğunda vicdanının rahat olması. Aklına ee işte acaba nerede yanlış yaptım? Ya da ben bunu yaptım ama karşılığında acaba bir şey alacak mıyım? O düşünceyi hissetmemek bence çok önemli. O yüzden bunu nasıl aşabiliriz? Güzel nesiller yetiştirerek aşabiliriz yani. Biz neticede öğretmeniz. Çocuk yetiştireceğiz. Yeri gelecek okul dönemi boyunca ailesinden çok bizi görecektir. Biz ona örnek olacağız. Bu şekilde örnek olabiliriz çocuklarımıza.”

“Ö.4.: Öncelikle gönüllülükle ilgili yanlış bir algı var. Herhalde bunun da olmasının sebebi yani gönüllülüğün bu kadar dediğim gibi alt seviyelerde kalmış olmasının ülkemiz açısından nedeni sorumluluk almaktan korkan kişiler olmamız ve gönüllülük bilinci ile yetiştirilmememiz. Ve bu toplumumuzda da böyle, ailemizde belki böyle ya da eğitim aldığımız kurum ya da eğitim aldığımız öğretmenlerden kaynaklı bir eksiklik de olabilir gönüllülük bilincinin oluşmaması...”

“Ö.3.: ...bir güven meselesi oluyor. Şimdi bu gönüllülük projelerinde ya da gönüllülük gerektiren kurumlar olsun kayıt dışı veya kayıtlı olan gönüllülükler var. Kayıtlılıkta şimdi şöyle oluyor. Yani yapılan iş, belirli bir şeye oturtulmuş, belirli bir amacı var ve bu kayıt altında. Resmiyette var. İşte bunun yöneticisi şu kişidir, işte yardımcısı bu kişidir. Buna katılacak olan kişi sayısı şudur. Bundan faydalanacak olan kişiler şunlardır şeklinde kayıtlarda var, mevcut. Ee kayıt dışı olsaydı kesinlikle bir güven problemi olacaktı ki toplumumuzda da bu şekilde olduğuna inanıyorum. İşte ee kayıt dışından bahsediyorum. “Ben buna katılsam yapabilir miyim?”. Zaten arkadaşım da söylemişti bunu ama. “Bana vereceği görev ne olacak, beni açacak mı bu görev?” veya “Beni açacak mı bu görev? Yeterli olabilecek miyim?” şeklindeki güven problemleri de oluşacaktı. Bizim projemiz kayıt dışı olmadığı için böyle şeyler yaşamamış olduk...”

Gönüllülük Hizmet Alanları

Öğretmen adaylarının odak grup görüşmesi sürecinde kendilerine yöneltilen “Ülkemizin ihtiyaçları göz önünde bulundurulduğunda hangi alanlarda gönüllülük hizmetlerine ihtiyaç olduğunu düşünüyorsunuz? Bu hizmetlere yönelik örnek faaliyetleri bizimle paylaşır mısınız?” sorusuna verdikleri cevaplar incelendiğinde engeli bulunan bireyler, yaşlı insanlar, doğa, sokak hayvanları gibi faktörlerin gönüllülük hizmet alanları kapsamında daha fazla yer aldıkları yönünde değerlendirmelerde buldukları belirlenmiştir. Gönüllü Hizmet Alanları temasına ilişkin öğretmen adaylarının belirtmiş oldukları görüşlerden örnekler aşağıda yer almaktadır.

“Ö.3.: ...Örnek veriyorum işte engelli bireyler var. Engelli bireylerin topluma katılması, sosyal anlamda katılması veya sokakta rahatlıkla gezebilmesi. Mesela, hepimiz şahit oluyoruzdur. Kaldırımlarda engelli yolu var ama o yolu takip ettiğinde karşına bir ağaç çıkıyor veya karşına bir işte bariyer çıkıyor bir şey çıkıyor, o yol bitiyor. Yani görme engelli bir birey düşünürsek mesela ki ben bu konuda gerçekten biraz hassasım...”

“Ö.4.: ...Çevremizde yani motivasyon düştü. Gerek ekonomik kriz, gerekse işte ülkemizin bulunduğu durumdan kaynaklı motivasyon düşüklüğü çok fazla. Ya da böyle insanların hiçbir şey yapmadan uyumak istemesi, yatmak istemesi, hiçbir şey yapmak istememesi. Bunları gördükçe hani diyorum bir destek olunabilir. Bunlarla ilgili sosyal bir alan oluşturulabilir...”

“Ö.1.: Ben lisedeyken şeye katılmıştım. Faydalı İnsan Projesi'ne katılmıştım. Babamın mesleği dolayısıyla liseyi Bingöl'de okudum ve Yunus Emre Anadolu Lisesi de şeydi, pilot okuldu bu projede. Bu, Türkiye çapında uygulanan bir projeydi. Faydalı İnsan Projesi'nde de siz kendiniz için, yine gönüllülük esaslı katılınması gereken bir şey. Ee şöyle bir projeydi, siz kendinizde beğenmediğiniz bir şeyleri değiştirmeye çalışıyorsunuz. Ve bunu isteyerek yapıyorsunuz. İşte sizin bir arkadaşınız oluyor, yakın bir arkadaşınız. Ee sizin o sevmediğiniz özelliğinizi bildiği için onu her yaptığımızda sizi uyarıyor. Ayaklı makine gibi. Yani sürekli yanınızda ve sürekli aynı hareketi tekrarladığınızda sizi uyarıyor. Ve tabi proje kapsamında doldurmamız gereken şeyler vardı, formlar falan vardı. Daha sonra projenin sonunda ben en başından – 1 senelik bir proje – en sonuna kadar doldurduğum formlara bakmıştım. İnsanın kendisindeki değişimi görmesi muazzam böyle gurur verici bir şey oluyor...”

“Ö.4.: ...3. Öğretmen adayımız bahsedince aklıma geldi. Lise zamanlarımda “Best Buddies” isimli bir programa katılmıştım. Bir projeydi, 1 senelik bir proje. Tamamen

engellilerin sosyal hayata kazandırılması ve ee daha çok evden uzaklaşıp sosyal çevre edinmesi ile ilgiliydi. Şöyle bir projeydi. Öncelikle “Buddy” dediğimiz engelli. Yani bizim “Buddy” miz olan, gönüllünün “Buddy” si olan engelli bireyler araştırılıyordu projenin kapsamında. Programa katılacak olanlar, RAM’larda ya da RAM’lar o zamanlar çok yoğun değildi ama oralara da gidenler araştırılıyordu. Sonrasında bu projeye gönüllü olacak adaylar belirleniyordu bir konferans sonrasında. Konferans veriliyor, böyle böyle şeyler yapacaksınız, bunlar olacak, şu dönemlerden geçeceksiniz şeklinde. Bunun sonucunda gönüllü olmak isteyenler de bu projede yer alıyordu. Ee projenin içeriğinde şöyle bir şey vardı ve ben o kadar hani iyi düzenlendiğini düşünüyordum ki çok güzel düşünülmüş ve bu proje zaten yurt dışında başlamış, sonrasında Türkiye’ye gelmesi çok iyi olmuş. Yurt dışı alt yapılı bir proje, isminden de. İsmi de yabancı, Best Buddies. Bir ay boyunca Buddy’ne görüşmüyorsun ama o 1 ay sonunda mutlaka bir etkinlik yapmak zorundasın. Haftada 1 kere telefonla görüşmek zorundasın ve bunlar bu Buddy’ler sadece zihinsel engelli ya da fiziksel engelli değil. Yani her şekilde, çok ağır olmadığı sürece, hani seninle etkinliklere katılabilen, sinemaya gidebilen, oyun oynayabilen çok ağır fiziksel bir engeli olmadığı sürece, yatalak olmadığı sürece katılabilenler arasından seçiliyordu.”

“Ö.3.: ...Biz ilde yaşıyoruz. Çanakkale ilinde yaşadığımız için bu projeyi burada gerçekleştirebildik. Çünkü bir üniversite, bir eğitim fakültesi var burada. Ee bilmiyorum, bu tarzda, buna yakın, benzeri birtakım projeler de olabilir diğer illerde. Ama bu projeyi bu tarz projeleri yaygınlaştırmak gerektiğini düşünüyorum aynı şekilde. En azından eğitim fakültesinin olduğu illerde yapılmalı. Mesela şey, Manisa’yı sanırım. Eğitim fakültesi oranın ee işte bir ilçe gibi bir yerde. Tam merkezde değil. Evet ee şey, Demirci’de diye biliyorum. Öyle hatırlıyorum yani. Mesela orada da yapılabilir. Küçük bir yerleşim yeri. Orada daha çok ihtiyacı olan insanlar olabilir.”

Benzer ve Farklı Deneyimler

Öğretmen adaylarının odak grup görüşmesi sürecinde kendilerine son sırada yöneltilen “Akademik eğitim programınızı incelediğimde Genç Gönüllüler Projesi ile birlikte aynı zamanda Öğretmenlik Uygulaması dersini aldığınızı görmekteyim. Her iki alanda da branşınıza ait öğrencilerle birlikte olmaktadır. Hangi benzer ve farklı durumlarla karşılaştınız?” sorusuna verdikleri cevaplar incelendiğinde ifadelerin benzer durumlarda yoğunlaştığı görülmektedir. Bu benzerlik gösteren durumlar; öğrenciyi tanıma, kısıtlı zaman, sınıf mevcudu, hazırlık süreci şeklinde tanımlanmaktadır. Öğretmen adayları, bu temanın ilişkili olduğu soru hakkında ağırlıklı olarak farklılık durumuna değinmektedir. Benzer ve

Farklı Deneyimler temasına ilişkin öğretmen adaylarının belirtmiş oldukları görüşlerden örnekler aşağıda sunulmuştur.

“Ö.2.: ...Projede öğrenciyle birebir ilişki halindeydik. Karşılıklı bir durum vardı. O çocukla daha fazla ilgilenbiliyordum. Çocuğun tüm derterini falan bilebiliyordum, sorununu bilebiliyordum. Yani o çocukta karşına geldiği zaman haftada 1 olsa dahi bir sorun olabileceğini anlayabiliyordum. Hani dün bir sorun yaşamıştır diye tahmin edebiliyordum. Ama ee öğretmenlik uygulamasında şimdi haftada 1 giriyoruz oraya da. 2 saat en fazla ders anlatıyoruz 1 gün içerisinde, bazı günlerde 1 ders anlatabiliyoruz. Yani toplam sürece baktığımız zaman 1 dönemde sadece 2 gün ders verebiliyoruz, en fazla 2 gün ders verebiliyoruz. Hani bu öğrencileri ne kadar şey yapabiliyorsunuz tanıyabiliyorsunuz, her hafta geliyorsun, ediyorsun ama sınıf öğretmeni her şekilde daha fazla aktif olabiliyor...”

“Ö.1.: ...okuldaki staja yani öğretmenlik uygulamasına konuyu bilip, hazırlanıp, işte kullanacağın o yöntem tekniklerin hepsine karar verip gidiyorsun. Bir plan dahilinde gidiyorsun. Ama ee projede öyle değil. Hangi dersten ödevi olup olmadığını bilemem. Ee bu yüzden bütün derslere hakim olmam gerekiyor. Kazanımlara, konulara hepsine hakim olmam gerekiyor. Ee ya da öğrencimin sınıf seviyesine uygun kazanımlara hakim olmam gerekiyor. Bana başka şeyler de sorabilir. İşte ben o gün Türkçe dersi diye giderim ama bana matematikle ilgili bir soruyla da gelebilir. O yüzden farklılıkları bunlar, bu tarz şeyler yani. Ama benzerlikleri de neticede hani çocuk çocuktur. Her yerde aynı. Orada da zapt etmek çok zordu çocukları. Ee öğretmenlik uygulamasında çok daha zor. Orada en azından 1 öğrenciyle. Onu adapte etmeye çalışırken şimdi 30 tane öğrenciyi elde tutmaya çalışıyorsun...”

“Ö.3.: ... Yani projede 1 öğrenci ile birlikteydik. Sınıfta belki, yani belki değil stajdan dolayı söylüyorum, sınıfımızda bizim 32 öğrencimiz var. 1 ders saati boyunca 32 öğrenciyle ilgileniyoruz. Yani her öğrencinin derse katılımını sağlamaya çalışıyoruz, farkı olarak söyleyeyim yani. Ve şöyle bir şey var. Az önce de bahsetmiştim kullandığımız yöntem ve teknikler diye. Ee şu şekilde. Mesela bizim stajda hangi dersi anlatacağımız belli. Ona hazırlıklı olarak gidiyoruz. Arkadaşım da söyledi zaten. Kullanacağımız yöntemi, tekniği önceden belirleyerek gidebiliyoruz. Ama ee projede o şekilde değildi. Çünkü projede biz çocuğa hani öğrencinin o hafta hangi derse ihtiyacı var, hangi dersten ödevi var ya da hangi dersten eksik kaldı da biz ona yardımcı olacağız bunu bilmiyorduk. Dolayısıyla hazırlıksız gidiyorduk...”

TARTIŞMA VE SONUÇ

Gönüllülük Faaliyetleri Işığında “Gönüllülük” Algılarına İlişkin Derinlemesine Bir İnceleme: Yorumlayıcı Fenomenoloji başlığıyla gerçekleştirilen bu araştırmada araştırmaya katılan öğretmen adaylarının belirtmiş oldukları görüşler incelenerek bir önceki başlık olan bulgular bölümünde sunulmuştur. Araştırma kapsamında mevcut bulgulara yönelik ulaşılan sonuçlar ise alt bulgular çerçevesinde tartışılarak aşağıda sırasıyla sunulmaktadır.

İlk olarak “Beklentiler/Hedefler” kategorisine ilişkin olarak katılımcıların ifade ettiği görüşler incelendiğinde öğretmen adaylarının akademik eğitim süreci ile ilgili hedeflerine kısmen ulaştıkları yönünde düşüncede oldukları anlaşılmaktadır. Hedef boyutu bireylerin alana ilişkin beklentileriyle ilişkilendirilebilmektedir. Hedef ve beklenti boyutlarını ilişkilendiren bireyler, daha belirgin bir şekilde sürece ilişkin kişisel planlamalarını gerçekleştirebilmektedir. Bu kapsamda incelenen ilk kategoriye ilişkin görüşlerde öğretmen adaylarının akademik eğitim öncesi hedeflerinde genel anlamda öğretmenlik mesleğinin yer almadığı ya da bu konuda zihinlerinde hedeflerin belirgin bir boyuta ulaşamadığı söylenebilir. Bununla birlikte öğretmen adaylarının eğitim öğretim sürecinde aktif olarak katılım sağladığı uygulamaların, onların beklentilerini gerçekleştirme boyutuna önemli ölçüde katkı sağladığı ve onları olumlu yönde etkilediği söylenebilir. Barton ve Bates (2017) tarafından gerçekleştirilen istekli öğrencilerin gerçekleştirdikleri gönüllülük faaliyetlerine ilişkin algılarını değerlendirmeyi amaçlayan araştırma 11 ve 6 kişilik lisans ve lisansüstü öğrencilerden oluşan 2 çalışma grubuyla yürütülmüştür. Gerçekleştirilen araştırma incelendiğinde mesleki deneyim kazanma, kariyer gelişimini destekleme gibi sebeplerin katılımcıları gönüllülük faaliyetlerine yönelttiği, bu alanda gerçekleştirilen uygulamaların bireylerin gönüllülüğe yönelik motivasyonlarını artırdığı sonucuna ulaşılmış oldukları görülmektedir. Bu araştırmada ulaşılan sonuçlardan hareketle gönüllülüğe ilişkin gerçekleştirilen uygulamaların bireylerin tercih ettikleri mesleki alanları benimselerine ve belirgin hedefler oluşturmalarına katkıda bulunduğu söylenebilir.

Bir diğer kategori olan “Öğretmenlik ve Gönüllülük”e ilişkin olarak öne sürülen görüşler incelendiğinde fırsat eşitliği ilkesinin ön plana çıkacak şekilde vurgulandığı gözlenmiştir. Kavramsal çerçevede belirtilen gönüllülük tanımlarında yer alan karşılık beklememe, koşulları iyi hale getirme gibi nitelikleri barındıran tanımlar hem gönüllülük hem de öğretmenlik kavramını tanımlarken kullanılmıştır. Bu kapsamda öğretmen adaylarının mevcut iki kavramın sahip olduğu nitelikleri benzer buldukları düşünülmektedir. Bu sonuç, gönüllülük ve öğretmenlik kavramları arasında doğrudan ilişki kurulduğunu ortaya koymaktadır. Morrison ve diğerleri (2019) tarafından gönüllü lider çalıştayına ilişkin gözlemleri ve eğitim hakkındaki algıları belirleyebilmek amacıyla 10 gönüllü ve 8 gönüllü liderden oluşan bir vaka araştırması gerçekleştirilmiştir. Araştırmada ulaşılan sonuçlarda; gönüllü kuruluşların gönüllü liderlerde görmek istedikleri yeterlilikler arasında güvenilir olma, sabırlı olma, hizmet odaklı tutum, teşvik edici, bütünlük kurabilme, olumlu tutum geliştirebilme gibi niteliklerin

önemli görüldüğü ifade edilmektedir. Benzer nitelikleri barındıran bu sonuçlar ile gerçekleştirilen araştırmada ulaşılan bulgu ve sonuçların paralellik gösterdiği söylenebilir.

“Proje Süreci” kategorisine ilişkin öne sürülen görüşler incelendiğinde öğretmen adaylarının bu süreç ile ilgili görüşlerinin büyük bir bölümünü uygulama katkılarının oluşturduğu görülmektedir. Gerçekleştirilen bu uygulamaların tutumlarını etkilediği sonucuna ulaşılmıştır.

“Proje Katkıları” kategorisine ilişkin öne sürülen görüşler incelendiğinde araştırmaya katılım gösteren öğretmen adaylarının uygulama boyutunda özellikle bireysel farklılıklara değindikleri görülmüştür. Bilişsel alan basamaklarından bireylerin yeterlilik kazanma aşamasında önemli rol oynayan uygulama basamağının, katılım gösterilen proje ile bu gerçekleştiği ve öğretmen adaylarında pozitif bir gelişim sağlandığı ifade edilebilir. Uygulama basamağında aktif rol oynayan katılımcıların farklı bireylerle çalışarak bireysel farklılıklara ilişkin mesleki deneyim kazanmalarının yanı sıra işbirliği yapma özelliklerindeki gelişmeye yaptıkları vurgu da ön plana çıkmaktadır.

“Proje Sınırlılıkları” kategorisine ilişkin öne sürülen görüşler incelendiğinde öğretmen adaylarının ortaya koyduğu ifadelerde projenin gerçekleştiği mekan ve zamana ilişkin sınırlılıklardan çokça söz ettikleri tespit edilmiştir. Bu sınırlılığın proje sürecine dahil olan çoğu birey üzerinde geniş çaplı olumsuz bir etki oluşturduğu söylenebilir. Süreç içerisinde öğretmenler tarafından meydana gelen dikkatsiz davranışlar bir diğer sınırlılık boyutunu oluşturmaktadır. Ayrıca proje amacının tüm bireyler tarafından doğru şekilde algılanmaması, öğretmen adaylarının özellikle motivasyon boyutunda süreçten olumsuz etkilenmesine sebep olmuştur. Henney ve diğerleri (2017) tarafından gönüllülük deneyimlerine yönelik 357 öğrenci ile gerçekleştirilen ve Jones ve diğerleri (2019) tarafından öğrencilerin gönüllülük sektöründeki durumunu belirlemek amacıyla 55 lider ile gerçekleştirilen araştırmalar kapsamında gönüllülük katılımlarının zaman ve iş yükü nedenleriyle düşük oranlarda seyrettiği sonuçlarına ulaşılmıştır. Araştırmada katılımcılar tarafından belirtilen zaman sınırlılığı bulgusunun, gerçekleştirilmiş olan bu iki araştırmanın sonucu ile paralellik gösterdiği söylenebilir.

Araştırma kapsamında belirlenen “Zihin İmgeleri” kategorisine ilişkin öne sürülen görüşler incelendiğinde çalışma grubunda yer alan öğretmen adaylarının proje kapsamında karşılık beklememe, fayda sağlama, motivasyon, sorumluluk bilinci, motivasyon gibi kavram ve özelliklere yönelik imgeler oluşturdukları belirlenmiştir. Güven ve Kırat (2019) tarafından gerçekleştirilen bir başka araştırma sonuçları incelendiğinde de öğretmen adaylarının gönüllülük kavramını tanımlarken fedakarlık, sevgi dolu, yardımsever, istekli gibi benzer kavram ve sözcükleri kullandıkları görülmüştür. Bu bağlamda her iki araştırmanın benzer sonuçlar ortaya koyduğu söylenebilir.

“Gönüllü Faaliyet Oranları” kategorisinde yer alan görüşler incelendiğinde öğretmen adaylarının bu oranları yorumlarken toplumsal faktörler, güven duygusu, farkındalık düzeyinin standartların altında olması gibi durumlara değindikleri görülmektedir. Kayıt dışı gönüllülük Çakı

(2014), Şahin (2010) tarafından gerçekleştirilen araştırma kapsamında da yer almakla birlikte gönüllülük faaliyetleri önünde engeller oluşturabildiği de vurgulanmaktadır. Belirtilen görüşler incelendiğinde bireylerin süreçte güven duygusu ile hareket etmeleri, kayıtlı gönüllülük faaliyetleri ile ilişkilendirilmiştir. Bu kapsamda elde edilen bulgular incelendiğinde kayıtlı gönüllülük kapsamında ulaşılan mevcut araştırmaların bulguları ile benzerlik gösterdiği söylenebilir. Henney ve diğerleri (2017) ile Jones ve diğerleri (2019) tarafından ortaya konan araştırmalarda gönüllülük katılımlarının zaman ve iş yükü nedenleriyle düşük oranlarda seyrettiği sonuçlarına ulaşıldığı görülmekle birlikte, gerçekleştirilen bu araştırmada öğretmen adaylarının zaman, iş yükü gibi maddi boyutla ilişkilendirilen sebepler yerine toplumsal sebepler, güven, farkındalık gibi manevi boyutla ilişkilendirilen sınırlılıklardan söz ettikleri görülmektedir.

“Gönüllülük Hizmet Alanları” kategorisine ilişkin belirlenen görüşler incelendiğinde öğretmen adaylarının “engelli ve yaşlı bireyler”, “doğa”, “sokak hayvanları” konulu gönüllülük faaliyetlerine yönelik ihtiyaç durumundan çoğunlukla bahsettikleri görülmektedir. Bu kapsamda gönüllülük faaliyetlerinin tek bir alanla sınırlı kalmaması, farklı alanlarla iç içe olması gerektiği sonucuna ulaşılmıştır. White ve Scanga (2019) tarafından gerçekleştirilen araştırmada gönüllü ihtiyaçlarını tespit edebilmek amacıyla “Volunteer Research and Knowledge Competency (VRKC) Taxonomy” (Gönüllülük Araştırmaları ve Bilginin Aşamalı Sınıflaması) adlı nitel analiz programı geliştirilerek gönüllü gereksinimlerinin ön plana çıkartılması amaçlanmıştır (White ve Scanga, 2019). Araştırmada gönüllülük hizmet alanlarına ilişkin elde edilen sonuçlar ve yanı sıra bahsedilen araştırma sonucu ortaya konan analiz programı ile ihtiyaç duyulan gönüllülük nitelikleri ve gönüllülük faaliyetleri desteklenebilir.

“Benzer ve Farklı Deneyimler” kategorisinde yer alan görüşler incelendiğinde proje ve öğretmenlik uygulaması süreçleri arasında benzer özelliklerin yanı sıra “zaman”, “sınıf mevcudu”, “hazırlık süreci” niteliklerinin belirgin şekilde ortaya konduğu belirlenmiştir. Bireylere planlama ve yönetim konusunda deneyim kazandıran iki uygulama, sürece aktif olarak dahil olan katılımcılara süreç değerlendirmesi yapabilme imkanı sağlamıştır. Öğretmenlik uygulaması dersi ve mevcut gönüllülük projesi karşılaştırması yapılan benzer bir çalışmaya literatürde rastlanmamıştır. Bu bağlamda yapılan bu araştırmanın alana bu bulgusuyla katkı sağladığı söylenebilir. Kategoriye ilişkin olarak literatür tarandığında Strauss ve Rager(2017) tarafından gerçekleştirilen bir araştırma ile karşılaşılmıştır. Araştırmada gönüllülük deneyimlerine geniş kapsamlı bir bakış açısı getirilerek gönüllü bireylerin eğitim ve desteklenmelerine yönelik “Volunteer Life Cycle Model” (Gönüllü Yaşam Döngüsü Modeli) olarak adlandırılan bir uygulama geliştirildiği görülmektedir. Bu modelde gönüllülerin başlangıç, gönüllü olma ve sınama süreçlerine odaklanılmış olup, araştırmada elde edilen sonuçlar gönüllülük deneyimlerinin bireylerin hayatındaki önemine vurgu yapmaktadır. Bu sonuçlar ışığında bireylerin gönüllülüğe ilişkin deneyim süreçlerini geliştirmeye yönelik planlamalar yapılabilir.

“Gönüllülük” kavramına ilişkin gerçekleştirilen bu araştırma, gönüllü faaliyet uygulamalarının önemini açıkça ortaya koymaktadır. Öğretmen adaylarının oluşturduğu çalışma grubundan toplanan veriler ışığında ulaşılan bulgular incelendiğinde, mesleki eğitim sürecinde öğretmenlik mesleğine ilişkin uygulama boyutuna ağırlık verilmediği katılımcılarca düşünölmektedir. Proje sürecinde gönüllülük uygulamalarına katılım sağlayan çalışma grubu, vermiş oldukları örneklerle gönüllülük kavramı ve bu kavram ile ilişkili boyutları deneyimlemiş oldukları durumlarla betimlemişlerdir. Verilen örnekler derinlemesine incelendiğinde çalışma grubunun deneyim öncesine nazaran deneyim sonrasında gönüllü faaliyetlere katılım gösterme konusunda daha istekli oldukları söylenebilir. 4 katılımcının gönüllülük kavramı ile ilgili ortaya koyduğu tüm görüşler ile birlikte 9 alt bulgu incelendiğinde uygulama boyutunun ortak nokta haline geldiği görölmektedir. Katılımcıların belirtmiş oldukları görüşler, gönüllü faaliyetler ile ilişkili örneklerde yoğunlaşmıştır. Gönüllülük kavramına ilişkin deneyimlerle ilişkilendirilen algıları tespit etmek amacıyla yorumlayıcı fenomenoloji deseninde gerçekleştirilen bu araştırmanın hedeflediği boyutta nitelikli şekilde tamamlandığını söylemek mümkündür.

Öneriler

Gönüllülük kavramı ve bu kavramın alt boyutlarına ilişkin görüşlerin incelenmesinin amaçlandığı bu araştırmada ulaşılan bulgu ve sonuçlara dayalı olarak getirilen öneriler aşağıda sunulmaktadır;

- Çalışma grubunun temel eğitim düzeyinde öğrenim gören öğrencilerden oluştuğu benzer bir araştırma ile farklı bakış açılarının ortaya konması sağlanabilir. Bu doğrultuda gerçekleştirilebilecek bir araştırma ile, öğrencilerin soyut bir kavram olan “gönüllülük” konusundaki düşünceleri ve bu kavrama ilişkin ürettikleri metaforların belirlenmesi sağlanabilir.
- Gönüllülük kavramını kapsamı altına alan çalışmalar, gönüllü liderlerden oluşan çalışma grupları ile gerçekleştirilerek bu alan ile ilişkili liderlik özelliklerinin derinlemesine incelenmesine yardımcı olabilir.
- Etkinlik temelli gerçekleştirilen gönüllülük araştırmaları, katılımcılarla gerçekleştirilecek ön görüşme-son görüşme gibi veri toplama teknikleri de kullanılarak daha kapsamlı duruma getirilebilir.
- Eğitim alanı ile ilişkili olarak ele alınan bu çalışma, gönüllülük faaliyet türleri açısından çeşitlendirilebilir.

KAYNAKÇA

- Aşimova, B. European Youth Portal. Erişim: 14.12.2019. https://europa.eu/youth/tr/article/54/20639_ga
- Australia, V. (2015). Volunteering Australia Project: The review of the definition of volunteering. *Volunteering Australia, Canberra.*

- Barton, E. ve Bates, E. A. (2019). That Extra Sparkle':Students' Experience of Volunteering and the Impact of Satisfaction and Employabilityin Higher Education. *Journal of Further and Higher Education*,(43)4, 453-466.
- Bilgin, N. (2006). Sosyal Bilimlerde İçerik Analizi: Teknikler ve Örnek Çalışmalar. 2. Baskı. Ankara: Siyasal Kitabevi
- Creswell, J. W. (2017). Nitel Araştırmacılar İçin 30 Temel Beceri. 1. Baskı. Ankara: Anı Yayıncılık
- Çakı, F. (2014). Türk Sosyolojisinde Yeni Bir Alan: Gönüllülük Araştırmaları. *Sosyoloji Dergisi*, 3(24), 185-202.
- Deci, E. L. (1972). Intrinsic motivation, extrinsic reinforcement, and inequity. *Journal of personality and social psychology*, 22(1), 113.
- Glesne, C. (2013). Nitel Araştırmaya Giriş. (Çev. Ali Ersoy & Pelin Yalçınoğlu). 2. Basım. Ankara: Anı Yayıncılık
- Güler, A., Halıcıoğlu, M. B. ve Tařđın, S. (2015). Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma. 2. Baskı. Ankara: Seçkin Yayıncılık
- Güven, B. ve Kırat, E. (2019). Öğretmen Adaylarının "Gönüllülük" Kavramına İlişkin Görüşlerinin İncelenmesi (Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Örneği). *III. Uluslararası Eğitim Bilimleri ve Sosyal Bilimler Sempozyumu*, 666-684, ISBN: 978-605-7736-13-0, Nevşehir TÜRKİYE.
- Henney, S. M., Hackett, J. D. ve Porreca M. R. (2017). Involuntary Volunteerism: What Happens When You Require People to "Do Good?". *Journal of Service-Learning in Higher Education*, (6).
- İslamoğlu, H. (2011). Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri. 2. Baskı. İstanbul: Beta Basım Yayım Dağıtım A.Ş.
- Jones, J. A., Giles, E. ve Carroll, E. (2019). Student Volunteers in a College Town: Burder or Lifeblood fort he Voluntary Sector. *Journal of Service-Learning in Higher Education*, (9).
- Morrison, C. C., Greenhaw, L. L. ve Pigg, J. (2019). Is it Worth it? A Case Study Exploring Volunteers' Perceptions of Leadership Training. *Journal of Leadership Education*, (18)2, 81-94.
- Özgen, E. (2007). Kurumsal Sosyal Sorumluluk Kavramı ve Çalışan Memnuniyetine Etkisi. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, (8), 1-6.
- Porta, D. D. ve Keating, M. (2015). Sosyal Bilimlerde Yaklaşımlar ve Metodolojiler: Çoğulcu Bir Perspektif. (Çev. Sabri Gürses). İstanbul: Küre Yayınları
- Saban, A. ve Ersoy, A. (2017). Eğitimde Nitel Araştırma Desenleri. 2. Baskı. Ankara: Anı Yayıncılık
- Strauss, A. L. ve Rager, A. (2017). Master Volunteer Life Cycle: A Wide Angel Lens on the Volunteer Experience. *Journal of Extension*, (55)4.
- Şahin, M. (2010). Kamu Ekonomisi ve Sivil Toplum Kuruluşları. Ankara: Pozitif Matbaa
- United Nations Development Programme (UNDP). Sustainable Development Goals. Erişim: 17.12.2019. <https://www.tr.undp.org/content/turkey/en/home/sustainable-development-goals.html>
- White, A. J. ve Scanga, L. H. (2019). Volunteer Research and Knowledge Competency codebook: A Tool for Identifying Volunteer Needs. *Journal of Extension*, (57)1.
- Yılmaz, T. ve Erhart, I. (2018). Bölüm 7.: İyiliğin Reklamı Olur Mu? *Sosyal Fayda Zirvesi*, 40-43.